

Georgios Akropolites ve “Tarih” Adlı Eseri

George Akropolites and His Work “The History”

Murat Keçiş*

Öz

IV. Haçlı Seferi (1204) sonucunda İstanbul’un Latinler tarafından işgal edilerek yağmalanması, Bizans Dünyasında büyük bir değişimin başlamasına neden oldu. İşgalden sonra Bizans İmparatorluğu, yaklaşık 57 yıllık sürgün hayatında, İznik, Trabzon ve Epir’de kurulan yerel 3 hanedanlık ile varlığını devam ettirmeye çalışmıştır. Şehirlerin kraliçesi olarak gördükleri İstanbul’u Latinlere terk etmek zorunda kalan Bizans’ta Roma kimliği ve kurumları zayıflarken, Helen hisleri giderek kuvvetlenmeye başlamıştır. Ortaya çıkan bu yeni durum “Bizans Tarih Yazıcılığı”nı da derinden etkiledi. Makalede, bu dönüşümün bizzat görgü şahidi ve “XIII. yüzyıl Bizans Tarih Yazıcılığı”nın önde gelen isimlerinden biri olan Georgios Akropolites’in biyografisi hakkında bilgi verilecek ve “Tarih (1203–1261)” adlı eseri tanıtılacaktır. Ayrıca eserin ilk 10 bölümü Yunancadan dilimize çevrilecektir.

Anahtar Kelimeler: Georgios Akropolites, Türkiye Selçukluları, Bizans Devleti, XIII. Yüzyıl

Abstract

The capture and sack of Istanbul by the Fourth Crusaders in 1204 ignited a great change in the Byzantine world. In the exile of about 57 years, the Byzantine Empire endeavored to survive as three dynasties centered at Nicaea, Trebizond and Epiros. As the Roman identity and institutions started to weaken when they had to leave “the Queen of the Cities” to the Latins, the Hellenic feelings started to gain in strength. These new circumstances also deeply influenced the Byzantine historiography. Our article will present the biography of Georgios Akropolites, a leading name in the 13th century Byzantine historiography and an eye-witness of the transformation, and his work History (1203-1261). Besides, the first ten chapters of this work will also be translated into Turkish.

Key Words: Georgios Akropolites, Turkey Seljuqs, Byzantine State, XIIIth Century

* Arş. Gör., Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Bölümü

Hayatı:

Georgios Akropolites'in¹ hayatı hakkındaki bilgileri büyük oranda kendi eserine borçluyuz. Aslen İznik'li² soylu bir aileden gelmekte olup Palaiologos İmparatorluk sülalesiyle de akrabadır. 1217 yılında İstanbul'da doğduğunu *Tarih*'inde belirtir.³ Akropolites ailesinin X. yüzyılın sonlarından itibaren devletin mali işlerinden sorumlu bir aile olarak ortaya çıktıklarını görmekteyiz. 1233 yılında Akropolites 16 yaşına gelince ailesi tarafından

¹ Akropolites soyadı, devlet işlerinde önemli görevler üstlenen bu ailenin İstanbul'un akropolisinde oturmasından kaynaklanmaktadır. Ruth J. Macrides, "Akropolites, George", *ODB*, Vol. I, s. 48-49.

² Bizans devri İznik (Nicaea)'i için temel inceleme: Clive Foss-J. Tulchin, *Nicaea, A Byzantine Capital and its Praises*, Brookline 1996; Anthony A. M. Bryer, "Nicaea, Byzantine City", *History Today*, 21 (1971), s. 22-31; Michael Angold, "Nikaia Kenti: MS 1000-1400", *Tarih Boyunca İznik*, İstanbul 2004, s. 27-55.

³ Georgios Akropolites, *Khroniki Singrafi (Xpovikē Syngraphē)*. Eser, 1203-1261 yılları arasında meydana gelen olayları anlatmaktadır. Eser, ilk defa I. Bekker tarafından yayımlanmıştır. *Annales*, Immanuel Bekker, Bonn 1836. Daha sonra A. Heisenberg tarafından mevcut bütün yazmalar dikkate alınarak yeniden yayımlanmıştır. A. Heisenberg, *Gregorii Acropolitae Opera*, 2 Vols, Leipzig 1903. Aynı çalışma 1978 yılında P. Wirth tarafından tekrar yayımlanmıştır. Bak. Gregorii Acropolitae Opera, Ed. A. Heisenberg and P. Wirth, 2 Vols, Stuttgart 1978. 1939 yılında ise Bruno Lehmann tarafından hazırlanan doktora tezinde, XIII. yüzyılın belli başlı Bizans kaynaklarındaki Türkler ile ilgili bilgiler Almanca'ya çevrilmiştir. Bu tezde Akropolites'deki kayıtlar, Arapça ve Farsça kaynaklar ile karşılaştırılmıştır. Bak. Bruno Lehmann, *Die Nachrichten des Niketas Choniates, Georgios Akropolites und Pachymeres über die Selçuqen in der Zeit von 1180 bis 1280 n. Chr.*, Inaugural-Dissertation, Leipzig 1939. Bu eserin tamamı Mehmet Uysal tarafından dilimize kazandırılmış olup 2009 yılı içerisinde yayımlanacaktır. Ayrıca bu tezin Türklerle ilgili bölümleri Mihin Eren tarafından Türkçeye çevrilerek Selçuklu Araştırmaları Dergisinde yayımlanmıştır. Bak. "Theodor I. Laskaris 1204-22 ve I. Gıyaseddin Keyhüsrev", *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, çev. Mihin Eren, 3 (1971), s. 593-610. *Tarih*, ayrıca tespit edebildiğimiz kadarıyla Almanca, İngilizce, Çağdaş Yunanca ve Rusça dillerine de çevrilmiştir. Almanca çevirisi için bak. Wilhelm Blum, *Die Chronik Georgios Akropolites (1217-1282)*, Stuttgart 1989; İngilizce çevirisi için bak. Ruth Macrides, *A Translation and Historical Commentary of George Akropolites' History*, Unpublished Ph.D Thesis, London 1978; George Akropolites: *The History*, Edited and Translated by Ruth Macrides, University of Birmingham, Oxford University Press 2007 (1978 yılında yapılan doktora tezinin gözden geçirilmiş ve en son bibliyografya ilave edilerek yayımlanmıştır). Çağdaş Yunanca Çevirileri: Georgios Akropolites, *Chronike Syngraphe*, Antonios D. Panagiotou, Atina 2003; Georgios Akropolites, *Chronike Syngraphe*, Vasiles Katsaros, Selanik 2004. Rusça Çevirisi: Georgios Akropolites, *Istoriia*, P. I. Zhavoronkov, G. G. Litavrin, Saint Petersburg 2005. Ayrıca 1211 yılında Menderes Nehri civarında Antioch'da, Türkiye Selçuklu Devleti ile İznik İmparatorluğu arasında yapılan savaş hakkında Akropolites'in verdiği bilgiler Alexis G. C. Savvides tarafından İngilizceye çevrilerek yayımlanmıştır. Bak. Alexis G. C. Savvides, "Acropolites and Gregoras on The Byzantine-Seljuk Confrontation at Antioch-on-The Meander (A.D. 1211) English Translation and Commentary", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, XV/26 (1990-1991), s. 93-102. Bu bölüm *Tarih*'in 9. ve 10. bölümlerini kapsamaktadır.

İstanbul'dan İznik'e gönderildi.⁴ İznik'e vardıktan bir yıl sonra (1234) Akropolites, önemli bir devlet memuriyetine getirildi. O, önce meşhur Theodoros Hexapterygos'un⁵ daha sonra da 1237 yılında Nikephoros Blemmydes'in⁶ okulunda eğitim aldı. 1239 ile 1246 yılları arasında *megas logariastis* (μεγας λογαριαστης-büyük hazineci) görevinde bulundu.⁷ Akropolites, 1246 yılında *logotetis tou genikou* (λογοθετης του γενικου), İmparator II. Theodoros Laskaris'in (1254-1258) hâkimiyetinin başlangıcında *logotetis tou dromou*⁸ (λογοσετης του δρομου) görevine getirildi. Bu son memuriyetinde Akropolites, yabancı elçileri karşılamakla ve yapılan anlaşmaları onaylamakla görevliydi. İmparator VIII. Michael Palailogos'un (1259-1282) hakimiyetinin başlangıcında Akropolites, Bizans sarayında çok önemli bir görev olan *megas logothetis*⁹ (μεγας λογοθετης-başbakan) memuriyetine getirilmiş ve diplomatik görevli olarak 1274 yılında Lyon Konsiline, 1281-1282 yılında Trabzon İmparatorluğuna ve 1282 yılında Bulgarlara gönderilen Bizans elçilik heyetlerinde yer almıştır. 1260'lı yılların başında İstanbul'da meşhur okulunu kurduktan sonra dahî, Akropolites memuriyet görevini 1282 yılındaki ölümüne kadar devam ettirmiştir.¹⁰

Eseri ve Önemi:

1203-1261 yıllarını kapsayan Akropolites'in eseri, İznik Bizans Devleti hakkında oldukça detaylı bilgiler vermektedir.¹¹ Selçuklu kaynaklarının sınırlı olduğu bir dönemde yazılan *Tarih*, özellikle İznik-Selçuklu ilişkileri bakımından son derece önemlidir. Eğer Akropolites'in eseri olmasaydı, XIII. yüzyılın ilk yarısında, İznik İmparatorluğu-Selçuklu Devleti ve Trabzon

⁴ Gyula Moravcsik, *Byzantinoturcica, Vol. I*, Berlin 1958, s. 266-267.

⁵ A. Heisenberg, *Gregorii Acropolitae Opera, Vol. I*, s. 49.

⁶ Blemmydes, eserinde Akropolites'in de okulunda eğitim gördüğünü yazmaktadır. Bak. Nikephoros Blemmydes, *A Partial Account Introduction, Translation and Notes*, By Joseph A. Munitiz, Leuven 1988, s. 21.

⁷ Akropolites, *Tarih*, II. Bölüm, s. 1.

⁸ VIII. yüzyıldan itibaren bilinen bu göreve gelen kişiler imparatoru koruma, seremonileri düzenleme, siyasi bilgileri toplama, dışişleri danışmanlığı gibi görevleri yerine getirirlerdi. XII. yüzyıldan itibaren imparatorun en yakın danışmanı olmasıyla, *logothetis tou dromou*'nun yetki ve görevleri genişletilmiştir. Fakat *logothetis ton sekreton* memuriyetinin ortaya çıkmasıyla *logothetis tou dromou*'nun önemi azalmıştır. Bkz. Alexander P. Kazhdan, "Logothetes tou Dromou", *ODB*, Vol. II, s. 1247-1248.

⁹ Alexander P. Kazhdan, "Logothetes", *ODB*, Vol. II, p. 1247.

¹⁰ Ruth J. Macrides, "Akropolites, George", *ODB*, Vol. I, s. 49; George Akropolites: *The History*, Edited and Translated by Ruth Macrides, s. 19-24; Wilhelm Blum, *Die Chronik Georgios Akropolites*, p. 3-4.

¹¹ Michael Angold, *A Byzantine Government in Exile Government and Society Under the Laskarids of Nicaea (1204-1261)*, Oxford 1974.

İmparatorluğu arasında yaşanan ilişkiler hakkındaki bilgilerimiz oldukça sınırlı kalırdı.¹² 1233 yılı Akropolites'in eseri için bir dönüm noktası niteliği taşır. Bu tarihten sonra yazar, eserini daha çok kendi hayatı eksenini etrafında yaşanan olaylara dayandırır. Tahtı haksız bir şekilde ele geçiren İmparator VIII. Michael Palaiologos'u aklamaya çalışmış olmasına rağmen,¹³ olayların görgü şahidi olarak eseri oldukça güvenilirdir. Bizzat yer aldığı olayları oldukça detaylı bir şekilde anlatma çabası, Akropolites'in eserini bazı yönlerden eksik bırakmasına neden olmuştur. Bu yüzden eserin verdiği güvenilir bilgileri anlamak için metni çok iyi analiz etmek gerekmektedir. Eserini VIII. Palaiologos'un İstanbul'u 1261 yılında Latinlerden geri almasından sonra yazmış olması sebebiyle, Akropolites'in İznik İmparatorlarına yaklaşımı objektif değildir.

Akropolites, antik kelimeleri kullanmayı tercih etmesine rağmen, eserin dili çok ağırdalı değildir. İznik İmparatorluğu'nun Balkanlar'daki mücadeleleri ve İstanbul'u Latinlerden almak için yapılan girişimler eserin büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Bu anlamda devletin doğusunda yaşanan olaylara karşı daha kayıtsız bir tutum sergilemiştir. Fakat devlet hizmetinde yer alan görevliler için kullanılan terimleri (αμυραχουρης emir-i ahur; πεκλαρπακισ¹⁴ peklarpakis/Beğlerbeyi; σουλταν¹⁵ sultan) çok açık bir şekilde belirtir. Hatta bazen çok ilginç bir şekilde, okuyucuya kolaylık olması için bu terimlerin anlamını da açıklar.¹⁶ Bazen de bu gibi terimleri eşanlamlılarıyla beraber kullanır.¹⁷ Fakat Akropolites'in çevirisi her zaman

¹² XIII. yüzyıl Bizans-Türk ilişkileri hakkında bak. Dimitri A. Korobeinikov, *Byzantium and Turks in the Thirteenth Century*, Unpublished Ph.D Thesis, Oxford University 2003; Yusuf Ayönü, *Selçuklu-Bizans Münasebetleri*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2007.

¹³ Donald Nicol, *Bizans'ın Son Yüzyılları (1261-1453)*, Çev. Bilge Umar, İstanbul 1999, s. 47.

¹⁴ Akropolites, *Tarih*, s. 138.

¹⁵ Gyula Moravcsik, *Byzantinoturcica, Vol. II*, s. 286-287.

¹⁶ 'ανερ δε τις των εν Περσαις περιωνυμων, την 'αξιαν αμυραχουρης μεγα δε τουτο παρα Περσαις (Selçuklu "Pers" soylularından bir kişi emir-i ahur, asil Selçuklular (Persliler) arasında büyük bir kişi); το μεγαιστω στρατοπεδαρχη των Περσικων στρατευματων, ον πεκλαρπακιν οιδασιν οι Περσαι καλειν (Selçuklu "Pers" ordusunda to megas stratopedarches, ki bu kişi Selçuklular "Persliler" tarafından beylerbeyi olarak adlandırılır.). Akropolites, peklarpakis'i (beğlerbeyi) megistos stratopedarches'in eşdeğeri olarak açıklar. George Akropolites, *The History, Introduction, translation and commentary*, s. 318; Dimitri Korobeinikov, *Byzantium and the Turks in the thirteenth century*, s. 42-68.

¹⁷ Akropolites, *Tarih*, s. 143: ο δε persarhis sultan (ο δε περσαρχης σουλταν-Selçukluların-Perslilerin imparatoru, sultan). Akropolites, persarhis (περσαρχης-Perslilerin imparatoru) terimini bazen gereksiz bir şekilde sultan (σουλταν) kelimesi ile beraber kullanır. Bak. Akropolites, *Tarih*, s. 11, 14, 125, 135, 136, 143, 144.

kesin değildir. Selçuklu Sultanlığı gerçeğini anlayışı Niketas Choniates’ten¹⁸ daha açıktır.¹⁹

Akropolites’in *Tarih*’i hakkında söylenmesi gereken önemli hususlardan biri, bu eserin tam olarak bir kronik olmadığıdır. Çünkü eserde, olaylar kronolojik bir sırayla anlatılmadığından ya da tarihlendirmelerde sorun olduğundan kronolojik bir eser değerlendirmesi yapmak mümkün olmamaktadır. Örneğin Akropolites, Karadeniz Ereğli’nin (Pontus Herakleia) İznik İmparatoru Laskaris tarafından ele geçirilme tarihi olarak 1211 yılını vermesine rağmen, dönemin diğer bir kaynağı Mesarites,²⁰ 1214 yılını vermiştir. Eserin diğer bir özelliği de Akropolites’in olayları anlatırken coğrafyayı her zaman önemsemesidir. Ayrıca konuları tasnife tabi tutmuştur. Meselâ, Balkan olaylarından bahsederken sadece burada meydana gelen olaylar anlatılır, Anadolu’da meydana gelen olaylar söz konusu ise, Balkanlar’dan bahsedilmez.

Akropolites her bölümde genelde bir yıldan fazla hatta bazen bir kaç yılın olayını özetleyerek, çok fazla ayrıntıya girmeden bahseder. Fakat kendisinin bizzat şahit olduğu olayları daha detaylı bir şekilde anlatır ve bu durumu da belirtir. Eserinin ağırlık noktası İznik, Epir ve Balkan olayları olup, ülkenin doğusunda yaşanan olayları daha özet bir şekilde verir; örneğin Akropolites, 1225–1231 yılları arasında İznik İmparatoru Ioannes

¹⁸ Niketas Choniates, 1118-1206 yılları arasındaki Komnenos ve Angelos Hanedanları döneminde Bizans tarihini anlatan bir eser kaleme almıştır. Eser, IV. Haçlı Seferi sonucunda İstanbul’un Latinler tarafından istila edilmesi üzerine İznik’te kurulan Bizans Devletinin ilk iki yılını anlatarak 1206 yılında sona ermektedir. Eserin tamamı dilimize kazandırılmıştır. Bak. Niketas Khoniates, *Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri)*, Çev. Fikret Işıltan, Ankara 1995; *Niketas Khoniates’in Historia’sı (1195-1206) İstanbul’un Haçlılar Tarafından Zaptı ve Yağmalanması*, Çev. Işın Demirkent, İstanbul 2004; *Niketas Khoniates’in Historia’sı (1180-1195) Komnenos Hânedanı’nın Sonu ve II. Isaakios Angelos Devri*, Çev. Işın Demirkent, İstanbul 2006. Ayrıca kaynağın İngilizce çevirisi için bak. H. J. Magoulias, *O City of Byzantium, Annals of Niketas Choniates*, Detroit-Michigan 1984.

¹⁹ Örneğin Türkçe yer isimlerinin yazımında Akropolites, Niketas’ın Aksaray kentinin ismiyle ilgili yaptığı hatayı tekrarlamaz. Choniates, Rumi Greklerinin (Rumi, Selçuklu Devletinde Grek halkını ifade etmek için kullanılan bir terimdir.) Ta Aksara (τα Αξαρα) olarak isimlendirdikleri Aksaray kentinin Türkçe imlasını yanlış yazmıştır. Niketas, Aksaray kentinin kısaltılmış biçimi olan Taksara (Ταξαρα)’yı kullanırken araya gereksiz bir Ta (Τα) belirsiz zamiri daha getirmiştir (Ο Μασουτ παρενεβαλεν εις τα Ταξαρα α εστιν η παλαι λεγομενη Κολωνεια-Mesud, antik adı Koloneia olan Aksaray kentine gitti.). Akropolites ise kelimenin doğru şekli olan Ta Aksara (τα Αξαρα) halini korumuştur. Niketas Khoniates, *Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri)*, Çev. Fikret Işıltan, s. 36. Dimitri A. Korobeinikov, *Byzantium and Turks in the Thirteenth Century*, s. 20.

²⁰ Clavijo Foss, (with the collaboration of J. Tulchin), *Nicaea: a Byzantine capital and its praises, with the speeches of Theodore Lascaris “In praise of the Great City of Nicaea”, and Theodore Metochites “Nicene oration”*, Brookline 1996, p. 59-63.

Vatatzes'in düzenlediği seferden bahsetmediği gibi²¹ 1257 yılında İznik ile Epir Despotluğu arasındaki savaş hakkında detaylı bilgi vermiştir. Buna karşın aynı yıl içerisinde Anadolu'da yaşanan gelişmeleri görmezden gelmiştir.²² Bu durum, Akropolites'in bizzat Palaiologos İmparatorluk ailesi ile akraba olan İznik'li soylu bir aileden gelmesi ve imparatorluk sarayında önemli bir görevde bulunması ile açıklanabilir.²³

Erdek'li (Kyzikos) Theodoros Scutariotes 1282 yılından sonra yazdığı eserinde, dünyanın yaratılışından İstanbul'un Latinlerden geri alınmasına kadar geçen süreyi ele almıştır. Scutariotes'in eserinin büyük çoğunluğu Niketas Khoniates ve Akropolites'in özeti olmasına rağmen, Akropolites'e dayanan kısımda yazarın birçok ilaveleri vardır. Bu anlamda Akropolites'in eserini tamamlayıcıdır.²⁴

George Akropolites Tarihi'nin İlk 10 Bölümün Çevirisi **Büyük Logothetes'in Kronolojik Anlatısı**

[Bonnae Neşri: s. 3-5; Ruth Macrides, İngilizce Çeviri: s. 105]

I. Bizden önceki tarih yazarları tarihin faydasını/değerini ortaya koydular ve sadece onların söylemek zorunda oldukları her ne varsa, bunları biz de söyleyebilmeliyiz (geçmiş olaylar hakkında). Çünkü tarih yazmış ve eserlerinde tarihin genel değerini ortaya çıkarmış bu denli çok araştırmacının ortaya koyduklarından başka daha yeni nasıl bir anlam bulabiliriz? Fakat belki, konularında değerli sözler söyleyen bizden öncekilerin yazdıklarına ilâve olan bizim çalışmamızda şimdi belirtmemiz gerekecek. Bu şunu açıklar: Kimsenin henüz yazıya dökmediği geçmişte olan daha yeni olaylarımız vardır. İnsanlar doğru bir şekilde açıklanmayan, rasgele söylenen bu olayları algıladıkları zaman daha yeni ve yararlı bir fırsat çıkmış olur. Bununla birlikte kimileri bizimle ilgili olaylar hakkında yazmış olanlar birbirinden farklı başlangıç noktaları belirlediler. Onların kimileri de evrenin

²¹ John Springer Langdon, *Byzantium's Last Imperial Offensive in Asia Minor: The Documentary Evidence for and the Hagiographical Lore about John III Ducas Vatatzes' Crusade against the Turks, 1222 or 1225 to 1231*, Aristide D. Caratzes New Rochelle, New York 1992.

²² Akropolites, *Tarih*, s. 138.

²³ Bizans İmparatorluk ideolojisindeki değişim için bak. Dimitar Angelov, *Imperial Ideology and Political Thought in Byzantium (1204-1330)*, Cambridge University Press 2007; Nevra Necipoğlu, "Evrensellikten Geri Çekiliş, Bizans İmparatorluk İdeolojisinin Evrimi ve Osmanlı Fütühatı", *Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Problemler, Araştırmalar, Tartışmalar*, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul 1993, s. 149.

²⁴ Akropolites'e yapılan ilaveleri Heisenberg kendi Akropolites neşrinde göstermektedir. Bak. A. Heisenberg, *Gregorii Acropolitae Opera, Vol. I*, s. 275 vd.; Georg Ostrogorsky, *Bizans Devleti Tarihi*, Çev. Fikret İşıltan, Ankara 1995, s. 387.

oluşumundan başladı. Kimileri de bazı söz edilmeye değer uygarlıklardan, sözgelimi Perslerden, Helenlerden, Romalılarından ya da başka hangi soylar varsa onlardan başladılar. Her biri eserini kendi amacı doğrultusunda düzenledi. En azından bizim çalışmamız bu şekilde sonlanmayacak.

Fakat evrenin oluşumunun başlangıcından beri olup bitenler pek çoklarıncaya ve de sık sık anlatıldı. İmparatorluk olayları, bölgesel değişiklikler, kent ayaklanmaları, savaşların patlak vermesi, köleleştirmeler, zaferler, yenilgiler ve bizim zamanımızda olan bu türden olaylar hakkında birbirlerine karşı söz söyleyen tarih yazarlarının pek çoğundan ise söz etmeye bile gerek yok. Nitekim bunlar karmaşık olduklarından ve belki de onları etkileyen kişilerce anlaşılmadıklarından, gerçeğin bilgisi bütün tarih yazarları tarafından bile zorlukla anlaşılacaktır. Bundan dolayı çoğunluğun söyledikleri ile ne kadar çok şey bilinirse bilinsin eğer bu kişi büyük paraları küçükleri ile değiştiren ya da sahtesini yapmayı isteyen kişiler gibi hakikati adaletsiz kılmayı istemezse/arzulamazsa araştırmacının bunu dışarıda bırakması gerekir.

Tarih yazarının ne hoşaya giden, ne kıskançlık uyandıran, ne düşmanca, ne de iyi niyet barındıran şeyler yazması gerekir. Fakat sadece tarihin hatırı için kimilerince iyi ya da kötü/değersiz her ne yapılmışsa nakledilmesi gerekir ve de (olan biten bütün şeyler) bununla birlikte zamanın neden olduğu unutuşun derinliklerine bırakılmamalı. O halde, hakkında bilmeyen bir tek kavmin bile olmadığı her yönüyle oldukça görkemli ve de ünlü bir şehir olan Konstantinopolis'in işgali edilmesi bizim için bir başlangıç olsun.

[Bonnae Neşri: s. 6-7; Macrides İngilizce Çeviri: s. 106-110]

II. Önceki İmparator Isaakios'un (her ikisi de Angelos olarak adlandırılmıştı) kardeşi Aleksios Komnenos Roma'nın hâkimiyetini ele geçirdiğinde, İtalya'dan Konstantinopolis'e karşı sefer düzenlediler. Sebebi ise şudur: Daha önce bahsettiğimiz Aleksios, kardeşi Isaakios'u tahttan indirdi ve onu kör etti ve o zamandan itibaren Roma yönetiminin imparatoru oldu. Isaakios henüz genç iken ilk karısından doğan bir oğlu vardı.

Babasının zulmünden ıstırap çeken o, kaçıışı tasarlayarak Roma'ya gitti. Roma'da babasından intikam alması için ısrarla yalvararak kendini Papanın ayaklarına attı. Bunun üzerine, bazıları İtalya'dan, diğerleri Frank İmparatorluğu'ndan ve kimileri Venedik ve diğer yerlerden gelen çok sayıda İtalyan bir araya toplandı. Onlar İsa'nın mezarının bulunduğu Kudüs'ü kurtarma bahanesiyle bir araya geldiler.

Onları bir araya getiren kişi eski Roma piskoposudur. Daha önce de sözünü ettiğim gibi babasının iktidarını ele geçirmek için Isaakios'un oğlu

ona yalvarmıştı. Bu çocuğun yalvarmalarından ve özellikle ona verdiği büyük vaatlerle (ki bu vaatler oldukça büyüktü.) zor duruma düşen Papa, orduların komutanlığını o gence verdi. Onlar babasının tahtına geçmesini sağlayabilselerdi, hem yolda hem de Konstantinopolis kenti civarında geciktiklerinden masraflarını alabilirlerdi. Böylece onlar trirem (bir çeşit gemi) ve içi oyuk gemilerle rüzgârın da yardımıyla başarılı bir seyahat gerçekleştirdikten sonra Konstantinopolis'te demir attılar. Oradakilere çocuğu tanıttılar, Roma Piskoposunun emirlerini ve haksızlığı anlattılar. Bu sırada iki taraftan da açıklamalar yapıldı ve karada şiddetli çarpışmalar oldu, fakat elçiler vasıtasıyla tam anlamıyla bir anlaşmaya varılamadı. İmparator Aleksios Komnenos görüşmelerden çekindiği için, kargaşaya yönelen ve isyana bulaşma eğiliminde olan kent içindeki kişileri bilhassa reddetti. Bütün her şeye sevinmeyi ihmal eden (İmparator Aleksios), istekli ama gönüllü kırılmış bir kalple kaçtı. Bunu duyanların söylediğine göre “David kaçtığı için kurtuldu”. Karısını ve imparatorluk hazinesinden yeterli miktarda para alarak kaçtı.

[Bonnae Neşri: s. 7-9; Ruth Macrides, İngilizce Çeviri: s. 110-113]

III. İmparator İstanbul'dan ayrılınca, kent halkı Isaakios'un oğlu Aleksios'u kente getirilmesi ve imparator ilan edilmesi amacıyla savaşçı İtalyanlara elçiler gönderdiler. Daha önceki anlaşma şartları gereğince onu tahta getirmeye söz veren İtalyanlar ile birlikte genç kente getirildi ve bütün halkın huzurunda imparator ilan edilir. Bu zamandan sonra halk ve İtalyanlar birbirleriyle barış içinde göründüler. Fakat İtalyanlar söz verilmiş masrafları talep ettiler. Kent halkı bu kadar yüksek miktarda parayı İtalyanlara ödemeyeceğini iddia etti. Bu yüzden o zaman kentte dedikodular ortaya çıktı. Aleksios'un babası Isaakios Angelos – kısa bir süre sonra ölse de, İstanbul'un işgalinden önce hala hayattaydı- İtalyanlara olan borçlar için ilk ödemenin kutsal taslar koleksiyonuyla yapılması ve kalan paranın imparatorluk hazinesinden ve kent halkından alınması yönünde bir fikir verdi.

Tartışmaların ortasında ve her iki taraftan elçi geldiğinde Isaakios'un oğlu Aleksios, protovestiaros²⁵luğa atanan Aleksios Doukas tarafından öldürüldü. Kent halkı, onda bazı kusurlar bularak, ona Mourtzouphlos adını taktılar. Böylece bu Aleksios Mourtzouphlos halk tarafından imparator ilan edildi. Bu tür devlet meselelerinden çılgına dönen İtalyanlar, İstanbul halkına karşı amansız bir öfkeye kapıldılar. Ayrıca, halk tarafından övgüye

²⁵ Protovestiaros, (πρωτοβεστιαριος) saray hadımı, imparatorun giyim kuşamından sorumlu görevli. XII. yüzyıldan sonra önem kazanan bir görevdir. Aleksander P. Kazdhan, *ODB, Vol. III*, s. 1749.

değer başka bir karar alındı. Kentin ileri gelenleri ve ordudaki bazı görevliler, içeride kendilerine tuzak kurmasınlar diye, Konstantinopolis'te yaşayan Latinleri kentten atmaya karar verdiler. Onların binlercesi kendi istekleriyle düşman tarafına geçtiler. Kendilerine karşı asla bir hainlik yapmayacakları konusunda kesin yeminlerle ilk olarak yurttaşların onayını aldılar. Eğer bir durum çıkarsa yerliler ve orada yaşayanlar gibi onlarla ölebilirlerdi. Kuşkusuz, eşlerini ve çocuklarını daha güvenli yerlere götürmek için teslim ettikleri halde buna ikna olmadılar. Sayıca çok oldukları ve işler konusunda bilgili oldukları için onların, düşmana büyük yararları oldu.

[Bonnae Neşri: s. 9-10; Ruth Macrides, İngilizce Çeviri: s. 113-114]

IV. İstanbul 40 gün sonra, Evrenin yaratılışından itibaren 6711 yılı (1203) 12 Nisan'ında bu adamlar tarafından işgal edildi. 10. yılın (1202) Mayıs ayında kente demir attılar, bu yağma 11 ay sonra oldu. Böylelikle en büyük ve en şöhretli kent ele geçirildi. Söylenenlere göre bir ya da iki adam büyük bir geminin direğine doğru desteklenmiş bir merdivenden surlara tırmandılar. Şehrin başına gelen bu denli çok şey, var olan varsayımın tersine, daha uzun tartışmalara neden olabiliyordu. Herkes ele geçirilen şehirlerin düştüğü onca acıyı tahmin edebilir. İnsanların katledilmeleri, kadınların köleleştirilmesi, evlerin yıkılması ve kılıçla yapılmış olan bütün diğer şeyler. İtalyanlar kentin hâkimiyetini ele geçirdiğinde, yükseklerden saldırarak kentin bütün batı kısmını ve aynı şekilde doğu kısmında en küçük parçasına kadar istila ettiler. İlk olarak batı topraklarını işgal ettiler, Tanrı onlara bir darbe vuruyormuş gibi, hepsi onlardan (İtalyanlardan) önce kaçtılar.

[Bonnae Neşri: s. 10-11; Ruth Macrides, İngilizce Çeviri: s. 114-117]

V. İstanbul'dan kaçtığı söylenen İmparator Aleksios Angelos, Philippopolis'e (Alaşehir) ulaştı ve kent sakinleri tarafından kabul edilmeyince o, Mosynoupolis'e²⁶ gitti ve orada bir süre kaldı. İsaakios'un oğlunu öldüren Aleksios Doukas, Aleksios Angelos ile evlilik ittifakı yapmak istedi ve Doukas, İsaakios'un oğlunu öldürdüğü zaman İmparator

²⁶ Günümüzde Gümölcine'nin birkaç kilometre batısında bulunan antik bir kenttir. Antik Paisoulai'nin bulunduğu yerde kurulmuş olan kentten, ilk defa Procopius M.S. V. yüzyılda bahsetmektedir. Mosynoupolis olarak VIII. yüzyılın başlarında kaynaklarda geçmektedir. M.S. 10-13. yüzyıllarda Volorou Themasının başkentidir. Kentte Haçlılar döneminde birçok mücadeleler yaşanmıştır. XIV. yüzyıl tarih yazarlarından Kantakouzenos, Rodop Eyaletinin 7 kentinden biri olarak Mesini'den söz etmektedir. Bak. John Haldon, *Bizans Tarih Atlası*, çev. Ali Özdamar, İstanbul 2007, s. 302; <http://alex.eled.duth.gr/kekkeris/komotini1/imag1.html>

Aleksios'un en genç kızı Eudokia'yı eş olarak aldı. Aleksios'un 3 kızı vardı. Eirene adındaki en büyüğünü, despot olarak onurlandırdığı Aleksios Palaiologos ile evlendirdi; fakat o, İstanbul'un işgalinden önce öldü. Aleksios'un ikinci kızı Anna, Theodoros Laskaris ile evlendirildi. Üçüncü kızı Eudokia'yı babası bir süre önce Sırbistan (Serbia) Kralıyla evlendirdi. Fakat daha sonra, söylenenlere göre, onda kusur buldukları için, onu babasının yanına geri gönderdiler ve Sırp kralı fikrini değiştirmede. Aleksios Doukas, kendi karısını bırakacağını söyleyerek, onu aldı. İstanbul, İtalyanlar tarafından işgal edildiğinde; Doukas, karısı Eudokia'yı da alarak oradan kaçtı. İmparator Aleksios, Mosynoupolis'e yerleşti. O, güvenle kayınpederine gitti. Fakat Aleksios Angelos birçok sebepten ondan nefret ediyordu. Ancak, sadece kızının hatırına Angelos, bir kayınpeder olarak onu hoş bir tavır takınarak kabul etti, banyo hazırlattı ve kızıyla banyo yapmasını söyledi. Aleksios banyodayken, İmparator Aleksios'un hizmetçileri aniden içeri girdiler ve onun gözlerini hemen oydu. Orada bulunanların söylediğine göre, banyonun penceresinin kenarında duran imparatorun kızı babasına hakaret ederek duş aldı ve Aleksios Doukas utanarak ve şehvetli bir sevgiyle ona yaklaştı. Aleksios Doukas artık kördü, Mosynoupolis bölgesinin içinden bir serseri gibi geçerek ayrıldı. İmparator Aleksios da oradan ayrıldı ve Selanik bölgesine gitti. İtalyanlar İstanbul'dan yola çıktıklarında o, Mosynoupolis'e vardı. İtalyanlar Aleksios Doukas Mourtzouphlos'u orada buldular ve onu alarak İstanbul'a götürdüler. Yukarıda açıklanan suçundan ötürü onu cezalandırmak için, İmparator Isaakios'un oğluna karşı yaptığından, İtalyanlar onu hemen ölüm cezasına çarptırdılar. Onu, Taurus adı verilen en yüksek direğe bağlayarak, aşağıya fırlattılar. Onun sonu böyle oldu. Bu arada İmparator Aleksios Selanik'e vardı.

[Bonnae Neşri: s. 12-13; Ruth Macrides İngilizce Çeviri: s. 117-119]

VI. İtalyanlar kentin yönetimini ele geçirince; kentte kalmayı ve İtalyanların kontrolü altında yaşamayı tercih eden halka özgür bir şekilde oturma izni verdiler.²⁷ Böyle davranarak, aynı zamanda ayrılmak isteyenlerin istedikleri yere gitmelerini engellemediler. O yüzden, kentin ileri gelenlerinin bazıları açıkça, bazıları gizlice (kentten) ayrıldı. Theodoros Laskaris, karısı Anna ile beraber ayrıldı. Yukarıdaki hikâyede onun, İmparator Aleksios'un damadı olduğu ortaya çıktı ve İmparator tarafından ona Despot unvanı verildi. Kaldığımız yerden devam edersek; o, karısı ve

²⁷ İstanbul'un Latinler tarafından işgalinin diğer görgü tanıkları için bak. Robert de Clari, *İstanbul'un Zaptı (1204)*, Çev. Beynun Akyavaş, Ankara 2000; Geoffroi de Villehardouin, Henri de Valenciennes, *Konstantinopolis'te Haçlılar (Conquête de Constantinople)*, Önsöz, Notlar ve Açıklamalar: Natalis de Wailly, Çeviren: Ali Berktaş, İstanbul 2001.

çocuklarıyla ayrıldı -Theodore Laskaris'in üç kızı vardı: en büyüğü Eirene, ikincisi Maria ve üçüncüsü Eudokia- ve İznik kentine vardı. Bu kentte İzniklilerden onların hükümdarı olduğunu kabul ve itiraf etmelerini istemek için onlara başvurdu. Fakat İznikliler onu kabul etmediler. O zaman, Laskaris, en azından karısını kabul etmelerini ısrarla onlara sorarak yalvardı. Fakat Laskaris, bu şekilde sadece onların işbirliğini kazandı. Karısını İznik'te bırakarak, kendisi yaklaşık olarak Bursa civarına gitti. Bu şekilde bu yerleri kayınpederi Aleksios'un yerlerini imparator olarak yönetimi altına alabilir ve kendisine tabi hale getirebilirdi. Ve gerçekten o, bunu başardı. Fakat bu arada o, bir tanıdığıyla beraber Selçuklu Sultanını ziyaret etti, onunla ittifak yaptı ve amacını gerçekleştirdi.

[Bonnae Neşri: s.13-14; Ruth Macrides, İngilizce Çeviri: s.119-123]

VII. İki yıl geçti, soylular ve kilisenin seçilmiş adamları İznik'te bir toplantı yaptıktan sonra, Laskaris herkes tarafından Despot olarak tanındı. Onlar Despot Theodoros'un nasıl imparator ilan edileceğini müzakere ettiler. Fakat orada Patrik bulunmuyordu, İtalyanlar İstanbul'u işgal ettiği zaman patriklik tahtıyla şereflendirilen İoannes Kamateros, Dimetoko'ya (Didymoteichon) gitmiş ve orada yerleşmeyi kabul etmişti. Laskaris ve diğerleri tarafından çağrıldığında, Kamateros, istifasını yazarak onlara gitmeyi reddetti. Bu sebepten, Michael Autoreians hem Hıristiyan hem de Pagan edebiyatının tamamını çok iyi öğrenmiş olarak patrik seçildi. O, Despot Theodoros ile imparatorluk tacını giydi.²⁸

Laskaris imparator ilan edilince, olayların kontrolünü sıkı bir şekilde eline aldı ve çok şiddetli savaşlarla meşgul olmaya başladı. Doğuya geçen İtalyanlar yüzünden doğunun çoğu olumsuzluklara maruz kaldı. Opsikion temasının tamamı, Aigaion ve Atramyttion (Edremit) İtalyanların hâkimiyetine girdi. Baris ve Aulonia, Poimanenon ve Lentina, Lopadion'a kadar, aynı zamanda bütün Thynia Nicomedia'ya kadar İtalyanları'ı yönetici olarak tanıdılar. Bu yüzden, İmparator Theodoros büyük bir üzüntü duydu. Fakat o, aynı zamanda Romalıların baskısı altındaydı. İstanbul'un işgalinin kafa karışıklığı sebebiyle, Theodoros burada yönetici oldu ve nüfuzlu kimseler buldukları bölgeleri, ya kendi girişimleriyle ya da bölge halkı tarafından topraklarının savunmasını yapmaları için çağrılmak suretiyle

²⁸ Michael Autoreianos İznik'te yapılan bir dini toplantıda, 1208 yılının Mart ayında, 1206 yılında Didymoteichos'ya sürgünde ölen İoannes Kamateros'un yerine Konstantinopolis Ortodoks Patriği seçildi. İlk iş olarak, Theodoros Laskaris'i imparator ilan etti. Böylece sürgündeki İznik İmparatorluğu kurulmuş oluyordu. Bak. V. Laurent, "La Chronologie des patriarches de Constantinople au 13e siècle", *Revue des Études Byzantines*, 27 (1969), s. 132-133; Michael Angold, "Nikaia Kenti: MS 1000-1400", *Tarih Boyunca İznik*, İstanbul 2004, s. 34.

kendi hâkimiyetleri altına aldılar. Örneğin onlar tarafından Morotheodoros isimlendirilen Theodoros, kendi gücüyle Philadelphia kentine sahip oldu; Sabbas adındaki diğer bir adam Samsun şehrini hâkimiyetine aldı ve etrafındaki yerlerin hâkimiyemiş gibi davranmaya başladı. Büyük Komnenos olarak isimlendirilen ve Trabzon'u yöneten Aleksios'un kardeşi David, bütün Paphlagonia'yı hâkimiyetine aldı. Onlar, İmparator Aleksios'un torunları ve onun oğlu Manuel'in çocuklarıydı. Sonuçta, durum İmparator Theodoros için büyük güçlülere sebep oldu. Ancak Theodoros, Morotheodoros ve Sabbas'ın kolaylıkla üstesinden geldi ve bundan sonra güvenle bütün Kelbianon, Philadelphia (Alaşehir), Maiander (Menderes) ve Neokastra üzerinde hâkimiyet kurdu.

[Bonnae Neşri: s. 14-16; Ruth Macrides, İngilizce Çeviri: s. 123-129]

VIII. Fakat burada İmparator Aleksios'a ne olduğunu ve batıda neler olup bittiğini söylemek için benim anlattıklarımı durdurmayı teklif ediyorum. Benimle ilgili olarak, İmparator Aleksios, Selanik'e vardı ve Aleksios, İmparator Isaakios'un karısının ölümünden sonra, onunla evlenen Macar baldızı tarafından güzel bir şekilde karşılandı. Onu görenlerin söylediğine göre, bu kadın oldukça güzeldi. Şimdi, Latinler Bizans İmparatorluğu'nu birçok parçalara ayırdılar ve Flanders'li Baldwin imparator ilan edildi. Ayrıca kişisel olarak ilgili olan Venedik Doge paylaşımından küçük bir hisse almadı ve $\frac{1}{4}$ nispetinde ve bütün Frankların elde ettiğinin $\frac{3}{4}$ nispetinde Despot unvanıyla şereflendirildi. Marquis ittifakta önemli bir yer taşıdığı için, Flanders'li Baldwin tarafından Selanik Kralı olarak şereflendirildi ve Marquis, daha önceden İmparator Isaakios ile evlenmiş olan Macar Maria'yı eş olarak aldı. Söylediğim gibi, İmparator Aleksios Maria tarafından hoş karşılandı. Fakat kısa zaman sonra, Aleksios oradaki insanlar tarafından komploya uğradı ve karısı ve kızı Eudokia ile beraber oradan kovuldu. Korint'e ulaşan Aleksios, bu yerin yöneticisi Sgouros'un düğününe katıldı. Bu Sgouros, İstanbul'un işgalinden sonra kendi elleriyle kanunlar yürürlüğe soktu ve Korint ve civarındaki başka topraklar üzerinde hakimiyet kurdu. O (Aleksios), bazı kişilerden kaçırılıp ve tutsak edilmek üzere olduğunu öğrendiğinde orada kısa bir zaman geçirdi. O, ilk kuzeni Michael'e doğru yönünü çevirdiğinde bazı Lombardlar onu tutsak ettiler. Bunun üzerine Michael, eski Epir'in bir kısmı üzerinde egemenlik kurdu. Bu bölgeye ulaşan İtalyanlara sorun oldu. O, Ioannia (Yanya), Arta ve Naupaktos'a kadar olan bölgeyi yönettiği için, bu toprakların yönetiminde etkili oldu. Tekrar konumuza dönersek, Aleksios, Lombardlar tarafından esir alındığı zaman, o ve karısı, onları tutsak edenlere çok altın veren Michael tarafından fidye ile kurtarıldı.

İmparator Aleksios, Michael ile kısa bir süre bulunduktan sonra, iyi tanıştığı Iathatines (İzzeddin Keykavus) adı verilen Konya Sultanına gitmeye karar verdi. O (Iathanites), o zaman Müslümanların yöneticisi olan kardeşi Azatines'in (İzzeddin) elinden kaçtı ve İmparator Aleksios tarafından misafirperverlikle karşılandığı İstanbul'a sığındı (fırar etti). İmparator onu vaftiz etti ve evlat edindi. O (Iathanites) İmparator Aleksios'a İstanbul'dan kaçarken eşlik etti. Çok geçmeden bir adam ona yaklaşıp gizlice kardeşinin öldüğünü haber verdi. O (Iathatines) onunla ayrıldı ve elbiselerini giydi. Onu takip edenlere kendini tanıttıktan sonra, İranlıların (Türkler) yöneticisi olduğunu ilan etti. O, İmparator Theodoros çok sıkıştırıldığında ona askeri yardım ve barış için görüşme imkânı vererek İmparator Theodoros'un hizmetinde olduğunu kanıtladı. İmparatoriçe Anna'ya biz kız kardeş güzüyle bakıyordu.

[Bonnae Neşri: s. 16-18; Ruth Macrides, İngilizce Çeviri: s. 129-130]

IX. İmparator Aleksios, ona (Sultan) ulaşmak için her çabayı gösterdi. Çünkü o, damadı olan imparatorun yanından ayrılırken sahip olduğu düşünceleri taşıyamadı. Ve böylece, o erzak olarak Michael'in topraklarını terk etti ve rüzgârın da yardımıyla Attaleia (Antalya) kentine demirlemek için geldi. O, sultan tarafından çok sıcak bir şekilde karşılandı. Şimdi İmparator Theodoros İznik'te yaşıyordu ve ona, kayınpederi imparatorun ulaştığını haber veren sultandan bir elçi geldi ve onu başka birinin imparatorluğuna adaletsiz bir şekilde el koymakla suçladı. İmparator bu kelimelerle zor duruma düştü ve oldukça korktu. Sultan, İmparator Aleksios'u mazur gördü; onun gerçek amacı istila edip yağmalamaktı ya da bütün Roma topraklarını kontrol altına almaktı. Söylentilerin çıktığı gibi, (sonuçta) mesele İmparator Theodoros için dengede duruyordu. O adamlarıyla toplantı yaptı ve onlara onunla mı kalacakları yoksa kayınpederi İmparator Aleksios'la mı kalacaklarını sordu. Onlar, ölü ya da diri aynı fikirde olduklarını bağırarak cevap verdiler. Onun bu sözlerinden kuvvet alan imparator daha sonra, Sultanın elçisinin refakatiyle İznik'ten ayrıldı. O, bütün hızıyla Philadelphia (Alaşehir)'ya ulaştı. Yola çıkan Sultan, İmparator Aleksios'u sözde yetki sahibi biri olarak aldı ve Antioch'a bir saldırı yaptı. Bu kent, Menderes vadisini koruyordu. Onun amacı bu kentin kontrolünü ele geçirmektir. Bunun için, o kuşatma kaleleri inşa etti ve kenti kuşattı ve gerçekten kent düşmek üzereydi. Eğer Sultan kentin kontrolünü ele geçirirse, bütün Roma topraklarını kontrol altına almasını engelleyecek hiç bir şey kalmayacak olması gerçeği İmparator Theodoros'u korkutan şeydi. Savaşın kaderine güvenen, ya da tercih eden, gerçeği söylemek gerekirse, Tanrının adıyla, dindar adamlar gibi sancak ya da arma gibi giyinerek, o hızla

harekete geçti ve savaşta kullanılmayacağı için çadır, eşya ya da başka hiç bir şeyin getirilmemesini istedi. Sadece zorunlu ihtiyaçlar, az yiyecek ve elbiseler (getirilmeliydi). Onun bütün ordusunun sayısı 2.000 kişiydi, onların 700'ü İtalyan, zamanın kanıtladığı soylu ve güçlü adamlar; kalanlar Romalıydı.

[Bonnae Neşri: s. 18-20; Ruth Macrides, İngilizce Çeviri: s. 131-132]

X. İmparator Antioch yakınlarındayken, Selçuklu elçisinin sultanına (Gıyaseddin Keyhüsrev) gitmesine izin verdi; elçi gitti ve Sultan'a, İmparator'un yaklaşmakta olduğunu haber verdi, bu şey (haber) son derece inanılmazdı. Sonra elçi, imparatorun yakınlarda olduğuna dair yemin etti. Sultan bunu işitince mümkün olan en kısa sürede ordusunu topladı ve onları savaş düzenine hazırladı. Latinler, Sultan'ın ordusuna hücum ederek orduyu yardılar, fakat Müslümanların sayısı fazlaydı. Cesaret ve güçlerini göstererek, binlercesini esir almalarına rağmen, neredeyse bütün Latinleri devirdiler. Latinlere üstünlük sağlayan Müslümanlar, kolayca Roma kuvvetlerine üstünlük sağladılar. Bazıları apar topar hızla kaçtılar, çok azı sonuna kadar dayandı. Sultan kuşatmada yukarıyı ele geçirince, İmparatoru aramaya koyuldu ve biri Sultana, İmparatorun bir noktada sıkışıp kaldığını bildirdi. Sonra, ordusunun sayıca üstün olmasına güvenen Sultan, İmparatora büyük bir hızla hücum etti. Düşmanın her biri ele geçirildi. Sultan, İmparatorun başına topuzla vurdu ve o baş dönmesiyle atından düştü. Onlar darbe yüzünden atın ayaklarının koptuğunu söyledi, fakat belki de Sultan ikinci bir darbeye atın ayağını kopardı. Atsız kalmasına rağmen İmparator, ilahi bir kuvvet tarafından kuvvetlendirilmiş gibi ayakları üzerine kalktı, kınından kılıcını çekti ve Sultan, İmparator'dan yüzünü çevirirken ve küstahça "onu alıp götürün" derken, imparator, Sultanın atının arka bacaklarına vurdu. Sultan büyük bir kırsrağa bindiği için bir kulenin devrilişi gibi atından düştü. Ne imparator ne de hiç kimse onun askerlerini bilmemesine rağmen onun başı kesildi. Bundan sonra, ilerleyemeyen bütün ordusu yenilmesine rağmen, zayıf kuvvetleriyle beraber İmparator zafer kazandı. Bu başarılar Romalıların rahatlamasına sebep oldu. Sonuçta Müslümanlar, Romalılar ile nihai bir anlaşma yaptılar. Savaşın ön cephesinden kurtulan İmparator anlaşmadan sonra, kendini Latinler ile mücadeleye adadı. Bir de Laskaris, savaş sırasında karşılaştığı kayınpederi İmparator Aleksios'u istedi ve onu hakkıyla şereflendirdi, onu alıp İznik'e götürdü ve onun imparatorluk nişanlarından mahrum bıraktı ve Hyakinthos Manastırında yaşamasını emretti ve o orada öldü. Onun karısı Euphrosyne günlerini Arta bölgesinde tamamladı ve orada yakıldı.

Kaynakça

- Angelov, Dimiter, *Imperial Ideology and Political Thought in Byzantium (1204-1330)*, Cambridge University Press 2007.
- Ayönü, Yusuf, *Selçuklu-Bizans Münasebetleri*, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2007.
- Bekker, Immanuel, *Annales*, Bonnae 1836.
- Blum, Von Wilhelm, *Die Chronik Georgios Akropolites*, A. Hiersemann, Stuttgart 1989.
- Haldon, John, *Bizans Tarih Atlası*, çev. Ali Özdamar, İstanbul 2007.
- Heisenberg, A., *Historia, Georgii Acropolitae Opera*, 2 Cilt, Leipzig 1903.
- Katsaros, Vasiles, *Georgios Akropolites, Chronike Syngraphe*, Ekdoseis Zetros, Selanik 2004.
- Korobeinikov, Dimitri A., *Byzantium and Turks in the Thirteenth Century*, Unpublished Ph.D Thesis, Oxford University 2003;
- Lehmann, Bruno, *Die Nachrichten des Niketas Choniates, Georgios Akropolites und Pachymeres über die Selcuquen in der Zeit von 1180 bis 1280 n. Chr.*, Inaugural-Dissertation, Leipzig 1939.
- _____, _____, ‘‘Theodor I. Laskaris 1204-22 ve I. Gıyaseddin Keyhüsrev’’, Çev. Mihin Eren, *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, 3 (1971), s. 593-598.
- Macrides, Ruth, *A Translation and Historical Commentary of George Akropolites’ History*, Unpublished Ph.D Thesis, London 1978.
- _____, _____, *George Akropolites: The History*, Edited and Translated by Ruth Macrides, Oxford 2007.
- Panagiotou, Antonios D., *Georgios Akropolites, Chronike Syngraphe*, Ekdoseis Kanake, Atina 2003.
- Savvides, Alexis G. C. ‘‘Acropolites and Gregoras on The Byzantine-Seljuk Confrontation at Antioch-on-The Meander (A.D. 1211) English Translation and Commentary’’, *Tarih Araştırmaları Dergisi*, XV/26 (1990-1991), s. 93-102.
- Wirth, P., *Georgii Acropolitae Opera*, 2 Cilt, Stuttgart 1978.
- Zhavoronkov, P. I., *Georgios Akropolites*, Istoriia, G. G. Litavrin, Saint Petersburg 2005.

